

Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi: Karamanoğulları Beyliği Eretnalılar ve Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti Münasebetleri*

Hümeysa YILDIRIM

Bilim Uzmanı, Karaman, Türkiye, hmys9670yldrm@gmail.com

Mevlüt GÜNLER

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakülte, Tarih Bölümü, Karaman, Türkiye, mevlutgunler@kmu.edu.tr (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 21.03.2024

Kabul: 15.12.2024

Yayın: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Karamanoğulları,
Eretnalılar,
Kadı Burhâneddin,
Kayseri,
Konya.

Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'ya gelen Selçuklu emirleri ve Türkmen Beyleri, fetih hareketlerine hız vererek kısa süre içerisinde Orta ve Doğu Anadolu'da siyasi teşekküller oluşturdular. Selçuklu hanedanlığı üyelerinden Kutalmışoğullarının buraya intikal etmeleri ve Türkiye Selçuklularını kurmaları üzerine de Anadolu'nun büyük bir kısmı Türk yurdu haline gelerek dönem batılı kaynaklarında Türkiye ifadesiyle anılmaya başlandı. Fakat yaşanan Moğol İstilas, Türkiye Selçuklularının zamanla tarih sahnesinden çekilmesine neden olurken uç bölgelerde yoğunlaşan Türkmenler de bağımsızlık şuuruyla yeni siyasi teşekküller oluşturdular. Bunlardan biri olan Karamanoğulları, Moğollar ile Ermenilere karşı verdiği mücadelelerle Anadolu'da bağımsızlığın sembolü haline gelerek vârisi sıfatıyla Selçuklu sahasına hâkim olmak için faaliyetlerde bulundular. Bu bağlamda kurulduğu ve yayıldığı saha gereği Karamanoğulları, Orta Anadolu'da kurulan ya da genişleyen Eretnalılar ve bünyesinden doğan Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti ile karşı karşıya geldiler. Netice itibarıyla de Konya, Kayseri, Niğde ve Aksaray sahalarında uzun süreli hâkimiyet mücadeleleri yaşandı. Biz de aralarındaki ilişkileri tarih metodolojisi ve dönem kaynakları bağlamında ele alarak literatüre katkı vermek niyetindeyiz.

The Struggles for Supremacy in Central Anatolia: The Relations of the Karamanids with the Eretna Dynasty and the Government of the Qāḍī Burhān al-Dīn Aḥmad

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 21.03.2024

Accepted: 15.12.2024

Published: 31.12.2024

Keywords:

Karamanids,
Eretna Dynasty,
Qāḍī Burhān al-Dīn,
Kayseri,
Konya.

The Seljuqs and the Turkmen Beys who arrived in Anatolia after the Battle of Malazgirt accelerated their conquest and established political organisations in eastern Anatolia. One of them Kutalmışoğulları a member of the Seljuqs Dynasty, founded the Seljuqs of Türkiye. After that Anatolia became the Turkish homeland and began to be referred to as Türkiye in Western literature of the time. However, when the Mongol invasion caused the Seljuqs of Türkiye to disappear. In this time Turkmens concentrated in the border regions formed new political organisations. One of them the Karamanids, became a symbol of independence in Anatolia with their struggles against the Mongols and Armenians as the heirs of the Seljuqs. They also carried out activities to dominate the Seljuqs territory. In this context, the Karamanids were confronted with the Eretnids and the Government of Qāḍī Burhān al-Dīn Aḥmad, which were established and expanded in Central Anatolia. As a result, there were long struggles in Konya, Kayseri and Aksaray. Many valuable studies have been carried out on the Karamanids, the Eretna and the Government of Qāḍī Burhān al-Dīn Aḥmad. We intend to contribute to the literature by the relations between them in the historical methodology with period sources.

Atıf/Citation: Yıldırım, Hümeysa – Günlere, Mevlüt. "Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi: Karamanoğulları Beyliği Eretnalılar ve Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti Münasebetleri". *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (SEMA)* 9 (Aralık 2024), 1-13. <https://doi.org/10.47702/sema.2024.36>

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

* Bu çalışma Mevlüt GÜNLER danışmanlığında 2023 tarihinde tamamladığımız "Yıldırım, Hümeysa. *Karamanoğulları Beyliği'nin Anadolu Beylikleri ve Devletleriyle İlişkileri*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Türkler, tarih boyunca yaptıkları göçler ve sonrasında oluşturdukları siyasi teşekküllerle toplumsal ve siyasal dönüşüm noktasında dünya tarihinde belirleyici unsur olarak dikkatleri çekmiş ve töre sahibi olarak nitelendirilmişlerdir. Bahsettiğimiz dönüşüm ve dönüştürme anlayışı tarihi seyir içerisinde göç ettikleri sahalarda Türk siyasi oluşumlarının kurulması ve genişlemesinde başlıca etken olup kendi iç dinamikleri ile çevre siyasi teşekkülleri arasında rekabete girmelerinin de temel nedenidir. Bu bağlamda XIII. yüzyılda gerçekleşen Moğol İstilasıyla pek çok Türkmen grubu Anadolu'ya gelerek hem kendilerinin hem de bölgenin siyasi kaderini etkileyen faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bunun sonucunda da Anadolu'nun uç bölgelerinde yoğunlaşan Türkmen grupları dönem şartlarına uygun siyasi oluşumlar meydana getirmişlerdir. Bunlardan biri olan Karamanoğulları¹ aşiretten devlete dönüşerek Anadolu'da heyecan uyandırırken; Moğol tahakkümüne karşı ortaya koydukları bağımsızlık mücadeleleriyle de dikkatleri üzerlerine çekmişlerdir.

Karamanlı aşiretleri, Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad zamanında ülkenin güney uçlarına (Taşeli) yerleştirilmişlerdir.² İskân edildikleri sahada Çukurova Ermenilerine karşı yürüttükleri gaza faaliyetleri neticesinde de etkin bir siyasi teşekkül olarak sivrilmişlerdir.³ Böylece kuruldukları coğrafyanın verdiği avantajı kullanıp bölgedeki varlıklarını güçlendiren Karaman beyleri, devletleşme sürecini başarılı bir şekilde tamamlamışlardır. Mevcut durum Anadolu'da kendilerinin çağdaşı olan pek çok irili ufaklı beylik veya devletlerle de siyasi, askerî ve diplomatik münasebetler geliştirmelerine neden olmuştur. Bu bağlamda kuruluşundan beri Moğollara karşı direnişiyle ön plana çıkan Karamanoğulları, onların temsilcisi olarak Orta Anadolu'da hüküm sürmekte olan Eretnalılara karşı da aynı mücadeleyi sürdürmüşlerdir. Böylece Karamanoğulları beyleri, Anadolu'daki genişleme siyaseti gereğince Eretna Devleti ile geliştirdiği mücadeleyi onun bünyesinden çıkan Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti'yle de devam ettirmiştir. Bahsettiğimiz devletler hakkında kıymetli çalışmalar yapılmış ve bizlerin kullanımına sunularak konuyu daha iyi analiz etmemize katkı verilmiştir. Biz de çalışmamızda Karamanoğulları Beyliği'nin sık sık mücadele halinde olduğu komşuları Eretna ve Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti ile ilişkilerini Orta Anadolu sahası üzerinden, tarih metodolojisi bağlamında ele alarak literatüre katkı vermek niyetindeyiz.

1. Karamanoğulları-Eretna Devleti İlişkileri

1243 Köseadağ Savaşı sonrasında Türkiye Selçuklularının Anadolu'daki inhitatı, Moğolların Anadolu'da hegemonya kurmasıyla sonuçlandı. Akabinde Türkiye Selçuklularının tarih sahnesinden çekilmesiyle de İlhanlı hükümdarları, valiler atamak suretiyle Anadolu'yu idare ettiler. Bu valilerden biri olan ve babası Emir Çoban'dan⁴ sonra Anadolu'da göreve getirilen Timurtaş'ın⁵ (1315/1318-

¹ Dönem kaynaklarında yer alan bilgiler bağlamında yapılan araştırmalarda, Karamanoğulları köken olarak tartışılmış ve genel olarak Oğuzların Avşar, Salur veya Bayındır boyuna mensup oldukları ileri sürülmüştür. Bk. Yahya Başkan, "Karamanoğullarının Kökeni Meselesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi* 27/1 (2012), 23-35.

² İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi*, (İstanbul: Baha Matbaası, 1967), 46.

³ Mehmet Ersan, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007), 196-198; Hasan Taşkıran, *Mirasçı Bir Beylik Karamanoğulları Hristiyan Devletlerle İlişkileri*, (Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2016), 88-127.

⁴ Moğolların Suldus Boyu'na mensup olan Emir Çoban, Olcaytu Han zamanında önemli devlet adamlarından biri haline dönüşerek oğlu Ebû Saîd Bahadır Han döneminde devlet yönetimini eline aldı (1317-1327). Bk. Firdevs Özen, "Emîr Çoban'ın Ebû Sa'îd Bahadır Han Üzerindeki Egemenlik Döneminin Sona Eriş Süreci", *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi* 5/10 (2023), 524-525.

⁵ 1318-1327 yılları arasında Anadolu Umumi Valisi olan Timurtaş, 1322 yılında Mehdi olduğu iddiasında bulunmuştur. Sonraki dönemlerde Ebû Said Bahadır Han ile ters düşmesi üzerine Mısır'a sığınan Timurtaş, burada öldürüldü. Bk. Nilgün Dalkesen, "İlhanlı Valisi Emir Timurtaş'ın İsyanı", *Kebikeç* 43 (2017), 301.

1327) hizmetinde ilerde Eretna Devleti'ni kuracak olan Eretna Bey de bulunuyordu. Eretna Bey, Uygur Türklerinden kabul edilmekle birlikte kendisinin Moğol kökenli olduğu da ileri sürülmektedir.⁶

İlhanlıların Anadolu Valisi Timurtaş, babası Emir Çoban'ın Ebû Said Bahadır Han⁷ tarafından idam edilmesi üzerine yerine vekil olarak Eretna Bey'i bırakıp Memlûklere iltica etti.⁸ Böylece Anadolu'da etkin bir siyaset izlemeye başlayan Eretna Bey, buradaki Moğol ve yerli asker ile idari kadroları etrafında toplayarak nüfuzunu arttırıp, siyasi teşekkül yolunda faaliyetlerde bulunmaya başladı.⁹ Akabinde uzun zamandan beri kaos ortamında varlığını muhafaza etmeye çalışan halka adilane davranarak gönüllerini kazandı. Çok geçmeden de Sivas merkezli Eretnahılar Devleti'ni kurdu. Hâkimiyet sahasını hızla genişleten Eretna Bey, daha sonra merkezi bir süreliğine Kayseri'ye taşıdı.¹⁰ Böylece Orta Anadolu'da devletleşme sürecini tamamlayan Eretnahıların güneybatı komşusu olan Karamanoğullarıyla ilişkileri de kaçınılmaz oldu.

Şikâri Tarihi'nde Karamanlıların Ermenek'e geliş serüveni anlatılırken iki siyasi teşekkülün ilişkilerinin başlangıcı kabul edilebilecek bir husus da dikkatleri çekmektedir. Eserde, Karamanoğullarının atası Nûre Sûfi'nin Moğol beylerinden Cafer Bey'in kız kardeşi ile evlendiği ve bu evlilikten Karaman'ın dünyaya geldiği belirtilmektedir. Şikâri'nin verdiği bu bilgilere göre Cafer Bey, Eretna Bey'in babası olmakla birlikte Karamanoğullarıyla da akrabalık tesis edildiği anlaşılmaktadır.¹¹ Bu durumda Cafer Bey'in, Karaman Bey'in dayısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca iki devletin siyasi ilişkilerinin başlangıcı, Cafer Bey'in vefatından sonra Eretna Bey döneminde gerçekleşmiştir. Şikâri'nin verdiği bilgilere göre Karamanoğullarının başında ise Karaman Bey bulunmaktadır.¹² Fakat Karaman Bey'in 1262 yılında vefat ettiği düşünüldüğünde kronolojik bir hata olduğu ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar Şikâri'nin verdiği bilgiler tutarsız olsa da Eretna Bey döneminde beyliğin Karamanoğulları ile ilişkilerine dair kaynaklardaki yetersizlik, bu bilgileri irdelememize neden olmaktadır. Buradan hareketle Şikâri'nin devletleşme sürecinde Cafer Bey ile kurulan akrabalık bağı ile Karamanoğullarını İlhanlı bağlamında meşrulaştırmak düşüncesinde olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Karamanoğulları ile Eretnahılar arasındaki ilk ilişkilerin Karamanlı (Fahredden) Ahmed Bey zamanından itibaren başladığı dönem hadiselerinden takip

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhâneddin Ahmed", *Belleten* 32/126 (1968), 163; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş", *Belleten* 31/124 (1967), 622; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1993), 648; Kemal Göde, *Eretnahılar*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000), 26; Şaban Cem Tuysuz, "İlhanlı Devletinin Anadolu Genel Valisi Temürtaş'ın Siyasi, Askeri ve Sosyal Hayatı", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/3 (2018), 1651.

⁷ İlhanlı tahtının son vârisi olan Ebû Said Bahadır Han, 1317-1335 yılları arasında hükümdarlık yaptı. Tahta çıktığında küçük yaşta olması sebebiyle devlet işlerini Emîrül-ümerâ Çoban yürüttü. Fakat zamanla bu durumdan rahatsız olan diğer emîrler, Çoban'a karşı muhalefet ederek isyana kalkıştılar. Ebû Said, bu olayda Emîr Çoban'ı destekleyerek isyanın bastırılmasını sağladı. İsyanın bastırılmasıyla daha güçlü bir otoriteye sahip olan Emîr Çoban ile Ebû Said Bahadır Han'ın bir süre sonra arası açıldı. Emîr Çoban'ın, sultandan Horasan'a sefer izni isteyerek buradaki emîrleri itaat altına alması üzerine idam emri verildi. Böylece 1327 yılında yakalanarak idam edildi. Bk. Abdülkadir Yuvalı, "Ebû Said Bahadır Han", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/219.

⁸ Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûtâ Tancî, *İbn Battûtâ Seyahatnâmesi*, çev. A. Sait Aykut, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 1/416; Halil Edhem (Eldem), *Kayseri Şehri*, haz. Kemal Göde, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982), 137; Kemal Göde, "Eretnaoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/295.

⁹ İbn Battûtâ, İlhanlılara ait olan Niğde, Kayseri ve Sivas şehirlerinin idaresinin Eretna Bey'in elinde bulunduğu belirtmektedir. Bk. İbn Battûtâ, *Seyahatnâmesi*, I/415.

¹⁰ Kamuran Gürün, *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi*, (İstanbul: Karacan Yayınları, 1986), 37; Göde, "Eretna", 295.

¹¹ Şikâri, *Karamannâme (Zamanın Kahramanı Karamanlıların Tarihi)*, haz. Metin Sözen-Necdet Sakaoğlu, (Karaman: Karaman Belediyesi Yayını, 2005), 105-106; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* I (1970), 22

¹² Şikâri, *Karaman*, 107-109.

edilmektedir. Nitekim onun döneminin Moğol kalıntıları ve Eretnalılarla mücadelelerle geçtiği görülmektedir. Aşağıda ayrıntılarıyla vereceğimiz üzere yaşanan mücadelelerde kısmen başarılı olan Ahmed Bey, nihayetinde Eratnaoğlu Ahmed Bey tarafından öldürülmüştür.¹³

Şikâri'nin eserinde geçen başka bir hadiseye göre Karamanoğulları ile Eretnalılar arasında Aksaray ve çevresinde hâkimiyet mücadelesi yaşandığı görülmektedir. Ayrıca eserde Eretna Bey ile dönemin Karaman hükümdarı olan Süleyman Bey'in mektuplaşmaları da dikkat çekmektedir. Eretna Bey ile Süleyman Bey arasında irtibatı sağlayan mektupların içeriği ise şu şekildedir;

Eretna Bey; *“Ey Karamanoğlu, Mehmed ve Mahmud Bey zamanında kıyas eylesin. Anların eylediği cefa dahi yüreğimizde durur”*.

Süleyman Bey; *“Eğer er isen Rum askerinin cem edüp gelesin. Hutbeyi, sikkeyi kendi namına okudasın”*.¹⁴

Aralarındaki gerginliği anlamamız açısından bu mektuplaşmalar önem arz etmektedir. Mektuplaşmalardan sonra Eretna Bey, ordusu ile Aksaray'da Karamanoğullarından Ahmed ve amcasının oğlu Süleyman beyler ile karşılaşmış ve yaşanan mücadelede Karamanoğulları galip gelerek kısa süreliğine de olsa Aksaray'ı hâkimiyetleri altına almışlardır.¹⁵ Nitekim Aksaray'ın, Eretna Bey'in oğulları döneminde Eretnalılarının idaresi altında olduğu bastırılan paralardan anlaşılmaktadır.¹⁶ Bununla birlikte Konya'da bulunan bir mezar kitabesinde Karamanoğullarından Ahmed Bey'in 1350 yılında ölümünden sonra Konya'nın Eretnalılarının eline geçtiği yönünde bilgiler yer almaktadır.¹⁷ Bu bilgilere göre Karamanoğullarından Ahmed Bey döneminde Eretnalılar ile ilişkilerin askerî düzeyde başladığı ve onun döneminde alınan mağlubiyet sonrasında da Eretnalılarının Konya'ya kadar ilerleyerek bölgedeki etkin güç oldukları takip edilmektedir.

Devlete en parlak dönemini yaşatan Eretna Bey'in 1352 yılında vefatıyla iki devlet arasındaki ilişkiler yeni bir döneme girdi. Eretna Bey'in ölümüyle devlet içerisinde başlayan iktidar mücadelelerine Karamanoğulları da dahil olarak etkin bir rol oynadılar. Eretnalılarının ileri gelen bazı devlet adamları tarafından tahta Eretna Bey'in oğlu Mehmed Bey çıkarıldı. Fakat Mehmed Bey'in devlet işlerinden uzak oluşu ve tecrübesizliği sebebiyle devlet adamları onun yerine kardeşi Cafer Bey'i tahta geçirdiler. Mevcut durum karşısında Mehmed Bey, tahtını kurtarabilmek adına bölgedeki güçlü devletlerden biri olan Karamanoğullarına başvurdu. Dönemin Karaman Beyi Alâeddin Ali Bey, Mehmed Bey'in yardım teklifine olumlu yanıt vererek kuvvet gönderdi. Ardından aldığı destekle Mehmed Bey, abisi Cafer'i Yalnızgöz Savaşı'nda yenilgiye uğrattı.¹⁸ Mağlubiyet sonrasında Cafer Bey, Mısır'a kaçarken Mehmed Bey de Karamanoğullarının sayesinde yeniden tahtına kavuştu. Fakat Mehmed Bey uzun zamandır hayalini kurduğu hükümdarlığını sürdüremedi. Bir müddet sonra kendisine karşı yeni bir muhalefet oluştu ve akabinde idaresinden memnun olmayan bazı devlet ricali

¹³ Yahya Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007), 7.

¹⁴ Şikâri, *Karaman*, 138.

¹⁵ Şikâri, *Karaman*, 138-139; Yahya Başkan, *Karamanoğulları Beyliği (Alaeddin Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, (Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999), 20-21.

¹⁶ İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*, (İstanbul: Fatih Yayınevi, 1974), 1/995; Mehmet Çayırdağ, “Eretnalı Beyliğinin Paraları”, *Belleten* 64/240 (2000), 439.

¹⁷ Yaşar Yücel - Ali Sevim, *Türkiye Tarihi: Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989), 350; Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2008), 352-353; Göde, “Eretna”, 295.

¹⁸ Göde, “Eretna”, 296.

tarafından Sivas'ta öldürüldü.¹⁹ Tüm bu gelişmeler doğrultusunda Eretna Bey'in oğlu Mehmed Bey döneminde Karamanoğullarıyla ilişkilerin dostane şekilde sürdüğü anlaşılmaktadır. Fakat Mehmed Bey'in vefatından sonra iki beyliğin dostane ilişkilerinin yeniden bozulduğu görülmektedir. Diğer taraftan bu dönemde Eretna Bey'in vefatından yararlanarak hakimiyet sahasını doğuya yaymak isteyen Osmanlılardan Orhan Bey de oğlu Süleyman Paşa'yı Orta Anadolu'ya sevk edip Ankara'yı topraklarına kattı (1354).²⁰ Böylece Osmanlı Beyliği de bölgede etkin siyaset izleyerek bahsettiğimiz devletlerle rakip olmaya başladı.

Mehmed Bey'den sonra Eretna tahtına geçen oğlu Alâeddin Ali Bey döneminde Karamanoğullarıyla sık sık mücadeleler yaşandığı dönem kaynaklarından takip edilmektedir. Bununla birlikte iç düzenin de bozulmaya başladığı dikkatleri çekmektedir. Küçük yaştaki Alâeddin Ali Bey'e karşı Eretnalı emirlerin baş kaldırmasıyla devlet otoritesi iyiden iyiye bozuldu. Diğer taraftan Karamanlı Alâeddin Ali Bey, bu durumu fırsat bilerek dikkatini Eretna sahasına çevirdi. İlk olarak Orta Anadolu havzasında stratejik bir konuma sahip olan ve Selçuklu mirasını temsil eden Konya üzerine giderek şehri yeniden Karaman topraklarına dahil etti (1366-67). Akabinde Eretnalılar aleyhine ilerleyişine devam ederek Niğde ile Aksaray'ı ele geçirip Kayseri önlerine kadar ilerledi. Karamanlılar karşısında mukavemet gösteremeyen Eretnalı Ali Bey ise Sivas'a kaçmak suretiyle Kayseri'yi kaderiyle baş başa bıraktı. Her ne kadar Kayseri, Karamanoğulları tehlikesiyle yüzleşse de şehrin kadısı Burhâneddin Ahmed'in organize ettiği direniş neticesinde Eretnalı idaresinde kalmaya devam etti.²¹ Yaşanan gelişmeler Kadı Burhâneddin'in nüfuzunu artırarak vezirliğe yükselmesiyle sonuçlandı. Vezirliği döneminde devlet otoritesini yeniden sağlayan Kadı Burhâneddin, Eretnalı Ali Bey'in 1380 yılında vefatından sonra tahta geçen II. Mehmed Bey döneminde iktidar mücadeleleriyle meşgul oldu. Nihayetinde de karışıklıklara son vererek kendi adıyla anılan siyasi teşekkülünü kurdu.²² Diğer taraftan Karamanoğulları Ali Bey döneminde Konya ve çevresini ele geçirip Kayseri dolaylarına kadar sınırlarını genişleterek bölgenin etkin gücü haline geldiler. Bununla birlikte yukarıda değindiğimiz üzere Balkanlarda başarılı mücadelelerle sınırlarını genişleten ve Anadolu'daki gelişmeleri de yakından takip ederek Orta Anadolu'da görülmeye başlayan Osmanlılarla da karşı karşıya geldikleri dikkatleri çekmektedir.

Eretnalılar kendi iç işleriyle meşgul olurken Karamanoğulları durumu lehlerine çevirmek için yayılcı bir siyaset izlemeye başladılar. Özellikle dikkatlerini Kayseri ve çevresi üzerine çevirerek hâkimiyetleri altına almak amacıyla askerî faaliyetlerde bulundular. Kayseri üzerinde hâkimiyet kurmakta ısrarcı olmalarında Konya başta olmak üzere Orta Anadolu sahasının güvenliği bakımından şehrin stratejik bir konuma sahip olmasının etken olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Selçuklular döneminde olduğu gibi; Kayseri'de kökleşecek Karaman hakimiyeti, Karamanlılara yeni yayılım alanları açabilirdi. Diğer bir ifadeyle şehrin jeopolitiği doğrultusunda Karamanoğulları Sivas ve Malatya taraflarına hâkimiyet kurabilir, bu vasıtayla Orta Anadolu'da karşılaştıkları coğrafi daralmaya

¹⁹ Muharrem Kesik, *Anadolu Türk Beylikleri*, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi, 2018), 382; M. Çetin Varlık, "Anadolu Beylikleri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, red. Hakkı Dursun Yıldız (İstanbul: Çağ Yayınları, 1992), 8/576-577; Göde, "Eretna", 295-296.

²⁰ Hasan Basri Karadeniz, *Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele*, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2011), 7.

²¹ Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî, *Bezm ü Rezm (Eğlence ve Savaş)*, çev. Mürsel Öztürk, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 107; M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Karaman Beyliği 13-15 İnci Asırda Cenubî Anadolu Tarihinine Aid Tetkik* (İstanbul: Doktora Tezi, 1947), 61-63; Göde, "Eretna", 296.

²² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1937), 50; Salim Koca, *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2013), 202; Erdoğan Merçil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2013), 263-264; Abdullah Kaya, "Kadı Burhâneddin-Dulkadirli Münasebetleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XVII/1 (2013), 163; Kesik, *Anadolu*, 383; Varlık, "Anadolu", 8/578-584.

da çözüm üretebilirlerdi. Nitekim aşağıda da belirteceğimiz üzere şehrin jeopolitik avantajlarını değerlendiren Osmanlılar bu sahalara yayılarak hinterlandlarını Fırat Havzası'na kadar genişlettikleri gibi doğu ve güney siyasetlerini de belirlemişlerdir.

2. Karamanoğulları-Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti İlişkileri

Moğol İstilasası neticesinde Hârizm'den göç ederek Anadolu'ya gelen Burhâneddin Ahmed'in atalarının Oğuzların Salur Boyu'ndan olduğu ileri sürülmektedir.²³ Ayrıca ilk olarak Kastamonu'ya daha sonra da Kayseri'ye yerleşen aile üyelerinin ekseriyetinin kadılık görevinde buldukları kaydedilmektedir.²⁴ Burhâneddin Ahmed'in Kayseri Kadılığı'na getirilmesi ise babası Şemseddin Mehmed'in vefatı neticesinde Eretnaoğlu Mehmed Bey tarafından yerine kadılık makamına tayin edilmesiyle gerçekleşmiştir (1364).²⁵ Bir süre bu görevi ifa eden Burhâneddin Ahmed, Eretnalı Mehmed Bey'in vefatından sonra devlet otoritesinde yaşanan sarsıntılarda gösterdiği birleştirici hamleleriyle devlet merkezinde itibar edilen bir bürokrata dönüşmüştür.

Yukarıda yer verdiğimiz üzere Burhâneddin Ahmed ile Karamanoğulları ilişkilerinin Eretnalılar döneminde başladığı görülmektedir. Bu sırada Kayseri Kadısı olan Burhâneddin Ahmed, Kayseri'yi muhasara eden Karamanoğullarına karşı inisiyatif olarak şehrin muhafaza edilmesinde etkin bir rol oynadı. Netice itibarıyla de Kadı Burhâneddin Ahmed, zamanla Eretnalılar yönetiminde vezirliğe kadar yükseldi.²⁶ Vezirliği döneminde devletin emirleri arasında yaşanan mücadelelerle meşgul olması sebebiyle de Karamanoğullarıyla ilgilenemedi. Fakat iç çekişmelere son verip otoritesini sağlamlaştırdıktan sonra bölgede etkin bir siyaset izledi. Buradan hareketle Kadı Burhâneddin Ahmed'in bürokratik yükselişi ve devletleşmesinde, Karamanoğullarının yayılmacı siyasetinin etkin olduğu sonucuna varabiliriz.

Burhâneddin Ahmed, 1381 yılında Eretna Devleti'ne son verince Orta Anadolu'da oluşan otorite boşluğunu kendi adıyla kurduğu yeni siyasi yapıyla doldurmaya çalıştı. Nitekim Orta Anadolu sahasının ekseriyeti Eretna Devleti idaresinde bulunuyordu. Bu bağlamda Burhâneddin Ahmed devamı niteliğinde olduğu Eretna sahasını kendi doğal sınırları olarak görüyordu. Diğer taraftan Orta Anadolu üzerinde siyasi düşünceleri olan Karamanoğulları ve Osmanlılar gibi Anadolu merkezli devletler rekabetçi bir tavırla yerlerini alırken, bölge dışından da Memlükler ile Timurlular bu mücadeleye dahil oldular. Taraflardan bir olan ve bir uç siyasi teşekkülü olarak kurulan Osmanlılar, I. Murad devrinde mutedil bir siyasetle komşu beylikleri vasalı haline getirirken; Yıldırım Bayezid döneminde de kesin sonuç olarak merkezileşme anlayışıyla yegâne güç haline gelmeye başladı. Bununla birlikte Anadolu'nun bir diğer önemli gücü olan ve kendisini Selçuklu vârisi olarak gören Karamanoğulları, Alâeddin Ali Bey döneminde Anadolu beyleri üzerinde kurduğu birleştirici siyaset neticesinde oluşturduğu kuvvetle Gorigos Seferi'ne çıktı. Fakat seferin başarısız olması üzerine Karamanoğulları bünyesi altında oluşturmaya çalıştığı merkezileşme düşüncesi gerçekleşmedi (1367). Buna mukabil Yıldırım Bayezid, Anadolu beylerinden aldığı destekle Kosova Savaşı'ndan galip çıktı (1389). Zaferin birleştiriciliği vasfıyla da Osmanlı çatısı altında Anadolu birliği yolunda önemli bir yol katetti.²⁷ Bahsettiğimiz merkezileşme ve tek güç olma çabaları Kadı Burhâneddin Ahmed'in Orta

²³ M. Çetin Varlık, "Karamanoğulları Beyliği", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, red. Hakkı Dursun Yıldız, (İstanbul: Çağ Yayınları, 1992), 10/45; Esterâbâdî, *Bezm*, 50-52; Koca, *Anadolu*, 203.

²⁴ Esterâbâdî, *Bezm*, 42-47.

²⁵ Abdülkerim Özaydın, "Kadı Burhâneddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/74.

²⁶ Yaşar Yücel, *Kadı Burhâneddin Ahmed ve Devleti*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1970), 26-27.

²⁷ Feridun M. Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008), 44-47; M. C. Şehabeddin Tekindağ, "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)", *Tarih Dergisi* VI/9 (1954), 164-174.

Anadolu hâkimiyeti için Karamanoğullarının yanı sıra Osmanlılarla da mücadele etmek zorunda olduğunun bir göstergesidir. Diğer bir ifadeyle üç siyasi teşekkülün birbirleriyle mücadele etmek zorunda kaldıklarının bir yansıması olup zayıf halkaların bölge dışı aktörleri olaya müdahil etmelerinin de temel nedenidir. Bu bağlamda ele aldığımız ilişkilerde üç siyasi teşekkülün yanı sıra bölgesel güç olan Memlükler ve Timurlular da direk ya da destek vermek suretiyle bahsettiğimiz hâkimiyet mücadelelerinde etkili olmuşlardır. Hatta aşağıda değineceğimiz üzere Emir Timur, Ankara Savaşı sonrasında beylere hakimiyet alanlarını iade etmesi neticesinde bölgenin yeniden müstakil beyler idaresinde mücadele alanına dönüşmesine katkı vermiştir.

Burhâneddin Ahmed'in kadılığı döneminde Karamanoğullarıyla düşmanca seyreden ilişkileri devletleştikten sonra da bir müddet devam etti. Orta Anadolu'da yeni bir siyasi yapının oluşmasından yararlanmak isteyen Karamanoğullarından Alâeddin Ali Bey, Develi Kalesi'ni topraklarına katmak için harekete geçti. Fakat Alâeddin Ali Bey, Osmanlı tehdidine son vermeden genişleme politikasında başarılı olamayacağını fark edince bu fikrinden vazgeçti. Zaman kaybetmeden de Burhâneddin Ahmed'e elçi gönderip onunla dostluk kurdu.²⁸ Böylece Burhâneddin Ahmed'i yanına çekmeyi başaran Alâeddin Ali Bey, Osmanlı tehdidine karşı fırsat kollamaya başladı. I. Murad'ın Kosova Savaşı'nda şehit düşmesi ve Osmanlı tahtına Yıldırım Bayezid'in çıkması ona aradığı imkânı verdi. Hemen batı Anadolu beylerini organize ederek Osmanlılara karşı kendi safında harekete geçirdi. Karamanoğullarının oluşturduğu ittifaka Burhâneddin Ahmed de dâhil oldu. Lakin kurulan ittifak girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Yıldırım Bayezid, babasının mutedil siyasetinin aksine sert bir karşılık vererek ittifaka katılan beylikleri sırasıyla ortadan kaldırdı. Böylece Anadolu siyasi birliğini sağlama gayesini önemli ölçüde gerçekleştirdi. Diğer taraftan ittifakın öncüsü olan Karamanoğullarını cezalandırmak için de Konya önlerine geldi. Mevcut gelişmeler karşısında çaresiz durumda kalan Karamanlı Alâeddin Ali Bey, Burhâneddin Ahmed'e başvurarak ondan yardım talep etti. Osmanlıların Orta Anadolu sahasında yayılmasını kendisi için de tehdit olarak gören Burhâneddin Ahmed, Alâeddin'in teklifine olumlu yanıt vererek bu sırada Osmanlılarla ters düşen Candaroğlu Süleyman Bey ile Kırşehir'e kadar ilerlediler.²⁹ Fakat Konya'da muhasara altında zor zamanlar geçiren Alâeddin Ali Bey, beklediği yardımı zamanında alamayınca şehri terk ederek Taşeli'ne çekilmek zorunda kaldı. Akabinde de Osmanlılarla sulh yaptı. Netice itibarıyla de Konya, Aksaray ve Niğde Osmanlı hâkimiyetine geçti.³⁰ Dolayısıyla Burhâneddin Ahmed, Karamanoğullarıyla oluşturduğu ittifaktan beklediği sonuca ulaşamadığı gibi Karamanoğulları da Osmanlılara boyun eğmek zorunda kaldı. Diğer bir ifadeyle birbirleriyle Orta Anadolu sahası için mücadele eden iki siyasi teşekkül, Osmanlı karşısında birlikte hareket etmelerine rağmen bölgedeki etkinliklerini kaybettiler. Özellikle Selçuklu vârisi olmasında etkili olan Konya'nın elden çıkması Karamanoğullarını temelden sarsarken Orta Anadolu'daki hakimiyet sahalarını kaybetmeleri de onların Torosların güneyiyle sınırlı kalmalarına zemin hazırladı.

Osmanlı aleyhinde bir araya gelen Karamanoğulları ve Kadı Burhâneddin Ahmed Devleti, XIV. yüzyılın sonlarına doğru dönem konjonktürünün değişmesi üzerine aleyhlerinde siyaset izlemeye başladılar. Siyasi dengelerin değişmesinin temel nedeni de Emir Timur'un Türkistan'dan batı yönlü seferleri vasıtasıyla Anadolu sınırlarına kadar ilerlemesiydi. Kendini Moğolların temsilcisi olarak gören Emir Timur, Anadolu beylerine elçiler göndererek itaat arz etmelerini istedi. Bu sırada Osmanlı

²⁸ Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar Eratna Devleti Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti Mutahharten ve Erzincan*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989), 114-115.

²⁹ Tekindağ, *13-15 İnci Asırda*, 68; Başkan, *Alaeddin Ali Bey*, 37.

³⁰ Solak-zâde, *Solak-zâde Tarihi*, haz. Vahid Çabuk, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989), 1/72-75; Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Atsız, (İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, 1972), 55-56; Tahsin Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, (Konya: Arı Basımevi, 1986), 195; Özyayın, "Kadı Burhâneddin", 24/76; Yılmaz Öztuna, *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Tarihi*, (İstanbul: Hayat Kitapları, 1964), 3/70.

ve Burhâneddin Ahmed'in baskılarına maruz kalan Karamanoğulları, çıkarları gereğince Emir Timur'a meylettiler. Zaman kaybetmeden de elçiler aracılığıyla Timur'un himayesine girerek ihtiyaç hasıl olduğunda asker ve silah yardımında bulunacaklarına dair söz verdiler.³¹ Böylece doğu ve batıdan kuşatılan Burhâneddin Ahmed, özellikle Emir Timur'a karşı destek arayışına girerek Osmanlılar ve Memlûklerle hatta Altın Orda Hanlığı ile ittifak kurmak için faaliyetlerde bulundu. Diğer taraftan beklediği fırsatı yakalayan Karamanlı Alâeddin Ali Bey ise Emir Timur'un desteğini alarak Orta Anadolu'ya yayılmak amacıyla yeniden harekete geçti. İlk olarak Burhâneddin Ahmed'in elinde bulunan sahalardan Kırşehir ile Kayseri'ye gelerek buraları yağmaladı.³² Fakat Emir Timur'un aniden Anadolu önlerinden ayrılmasıyla Karamanoğullarının hâkimiyet sahasını genişletme siyaseti uzun sürmedi. Nitekim Emir Timur'un ayrılışı üzerine Burhâneddin Ahmed zaman kaybetmeden topraklarını yağmalayan Karamanoğulları üzerine harekete geçip Aksaray önlerine geldi. Aksaray'ı Karamanlıların elinden geri alan Burhâneddin Ahmed, Alâeddin Ali Bey'i de bölgeden uzaklaştırdı.³³ Akabinde Hasan Dağı'na çekilen Karamanoğullarını takip eden Burhâneddin Ahmed ve kuvvetleri, onları burada sıkıştırdılar.³⁴ Burhâneddin Ahmed'in tazyiki karşısında Hasan Dağı'nı da terk etmek zorunda kalan Karaman ordusu geri çekilerek bu kez de Niğde Kalesi'ne sığındı. Fakat Burhâneddin Ahmed'in ısrarla takibi sonucunda Niğde Kalesi önünde de bir mücadele yaşandı. Mücadelede Burhâneddin Ahmed avantajlı görünse de kaleyi almayı başaramadı. Diğer taraftan zor durumda kalan ve yıpranan Karamanlı Alâeddin Ali Bey ise savaşı daha fazla uzatmak düşüncesinde değildi. Dolayısıyla da elçi göndererek barış teklifinde bulundu. Yapılan müzakere sonucunda da iki taraf arasında barış sağlandı. Bunun üzerine Burhâneddin Ahmed, Niğde'den ayrılarak Aksaray'a döndü.³⁵

Taraflar arasında sağlanan barış Burhâneddin Ahmed'in Orta Anadolu'daki kazanımlarını kırmak isteyen Alâeddin Ali Bey'in menfi faaliyetleri neticesinde bozuldu. Diğer taraftan Burhâneddin Ahmed'e karşı devlet içerisinde muhalefetin ortaya çıkması da bunda etkili oldu. Bu bağlamda Burhâneddin Ahmed'in yeğeni ve Kayseri Valisi olan Şeyh Müeyyed'in isyanına Karamanlı desteği gecikmedi.³⁶ Alâeddin Ali Bey'in kışkırtmalarının etkisiyle Burhâneddin Ahmed'e karşı hareket eden Şeyh Müeyyed, Karamanlılara tâbi olmaktan da geri durmadı.³⁷ Kurulan ittifak neticesinde Şeyh Müeyyed, başarılı olması durumunda Alâeddin Ali Bey'e Kayseri'yi vermeyi vaat etti. Ancak Burhâneddin Ahmed, Karamanoğullarından önce şehre vararak Şeyh Müeyyed'i öldürmek suretiyle isyanı bastırdı.³⁸ Yeğenini bertaraf eden Burhâneddin Ahmed'in sıradaki hedefi, isyana destek veren Karamanoğulları oldu. Bu doğrultuda ordusunu hazırlayan Burhâneddin Ahmed Konya'ya gelerek şehri muhasara etti. Muhasara karşısında istediği başarıyı elde edemeyen ve şehri terk etmek zorunda kalan Alâeddin Ali Bey ordusuyla Toroslara çekilirken şehir ve güneyindeki Karaman sahaları Toroslara kadar Burhâneddin Ahmed taraftarları tarafından yağmalandı.³⁹ Burhâneddin Ahmed ile mücadelede yetersiz kalan Alâeddin Ali Bey ittifak arayışı içinde Dulkadiroğullarıyla yakın temas kurmaya başladı. Diğer taraftan Burhâneddin Ahmed'i hâkimiyet sahasına kuzeyden bir tehdit olarak gören Dulkadiroğullarından Süli Bey de Alâeddin Ali Bey ile ittifak kurmayı çıkarlarına uygun gördü. Böylece iki bey, Burhâneddin Ahmed'e karşı asgari müşterekte ittifak kurarak ona karşı isyana

³¹ Esterâbâdî, *Bezm*, 418; İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000), 19-20; Ünal, *Karamanoğulları*, 197.

³² Esterâbâdî, *Bezm*, 443.

³³ Varlık, "Karamanoğulları", 10/49-50.

³⁴ Şikâri, *Karaman*, 222-223

³⁵ Esterâbâdî, *Bezm*, 428-432; Yücel - Sevim, *Türkiye*, 451; Varlık, "Karamanoğulları", 10/50.

³⁶ Ebu Bekr-i Tihranî, *Kitab-ı Diyarbekriyye*, çev. Mürsel Öztürk, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014), 40; Esterâbâdî, *Bezm*, 461.

³⁷ Uzunçarşılı, *Anadolu*, 51; Uzunçarşılı, *Sivas ve Kayseri*, 218.

³⁸ Esterâbâdî, *Bezm*, 482-484.

³⁹ Esterâbâdî, *Bezm*, 499-510; Varlık, "Karamanoğulları", 10/29.

kalkışmış olan Kayseri Emîri Cüneyd Bey'e destek verdiler. Fakat Süli Bey'in kısa süre sonra ölümüyle kurdukları ittifaktan umdukları neticeyi alamadılar.⁴⁰

İki devlet arasındaki ilişkilerin seyri, Karamanoğullarından Alâeddin Ali Bey'in Yıldırım Bayezid ile mücadelesi ve akabinde idam edilmesiyle yeni bir döneme girdi. Mevcut gelişmeler neticesinde zayıflayarak bölgedeki etkinliğini kaybeden Karamanlılar, Süleyman Bey'in oğlu Şeyh Hasan'ın yönetiminde dengeli bir siyaset izlemeye özen göstererek Burhâneddin Ahmed ile dostane ilişkiler geliştirdiler.⁴¹

1398 yılında Burhâneddin Ahmed'in vefatı sonrasında oluşturduğu siyasi yapılanma gerileme ve çöküş dönemine girdi. Bununla birlikte bu dönemde iç işleriyle meşgul olan Burhâneddin Ahmed Devleti ile Karamanoğulları arasında gerçekleşen herhangi bir faaliyete de dönem kaynaklarında rastlanmamaktadır. Bunda yukarıda belirttiğimiz üzere Karamanoğulları ile Osmanlı Devleti mücadelesinin etkin olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra devleti güçlü ve merkezi bir anlayışla yeniden şekillendirmek amacıyla Batı Anadolu beyliklerine son verdikten sonra Karamanoğullarını da Konya önlerinde yenilgiye uğrattı. Akabinde de Alâeddin Ali Bey infaz edilerek etkisiz hale getirildi.⁴² Alâeddin Ali Bey'in idamı ilerleyen süreçte Timur'un izniyle yeniden babalarının mülküne sahip çıkan oğullarının Osmanlı Hanedanı'ndan intikam alma arzusunun körüklemiş ve İslâmî geleneklere aykırı hareket etmelerine neden olmuştur.⁴³

Burhâneddin Ahmed'den sonra devletin başına geçen oğlu Alâeddin Ali Bey, onun kadar etkin bir siyaset izleyemedi. Diğer taraftan babasının ölümüne neden olan Akkoyunlular bu sırada Timur'dan aldıkları destekle devleti ciddi anlamda tehdit eden bir güce ulaştılar. Mevcut konjonktürde Akkoyunlu Kara Yülük Osman'ın saldırıları karşısında çaresiz kalan Alâeddin Ali Bey ve Sivas ahaliyi Yıldırım Bayezid'a sığındılar. Yıldırım Bayezid, Anadolu'da merkezileşme devlet anlayışı mucibince gelen daveti kabul etti. Zaman kaybetmeden Sivas'a oğlu Süleyman Çelebi komutasında ordu gönderen Yıldırım Bayezid, Kara Yülük Osman'ı bölgeden uzaklaştırmayı başardı. Böylece Akkoyunluları bölgeden uzaklaştıran Yıldırım Bayezid, Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti sahası içerisinde bulunan Tokat, Niksar, Sivas ve Kayseri'nin idaresini de Osmanlı'ya bağladı.⁴⁴ Akabinde Memlüklerde yaşanan iç çekişmelerden de yararlanan Yıldırım Bayezid, Memlük sahasına girerek Malatya ve Elbistan'ı Osmanlı hâkimiyetine dahil etti.⁴⁵ Böylece Osmanlılar Konya'dan sonra Sivas, Erzincan ve Malatya'ya kadar olan sahalara hakim olarak doğu sınırlarını yukarı ve orta Fırat boylarına kadar yaydılar. Diğer taraftan Akkoyunlu tehdidi karşısında Osmanlıya sığınarak beyliğini

⁴⁰ Esterâbâdî, *Bezm*, 356; Şikâri, *Karaman*, 129-130; Nevzat Topal, "Dulkadir Beyliği'nin Karamanoğulları ile Münasebetleri", *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu*, ed. Cevdet Kabakçı, Serdar Yakar, (İstanbul: Kristal Reklam ve Matbaa, 2012), 1/242.

⁴¹ Faruk Sümer, "Karamanoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/458; Yücel - Sevim, *Türkiye*, 457.

⁴² Feridun M. Emecen, "İhtirasın Gölgesinde Bir Sultan: Yıldırım Bayezid", *Osmanlı Araştırmaları* 43/43 (Haziran 2014), 69-71; Karadeniz, *Psikolojik Mücadele*, 15; Koca, *Anadolu*, 50-51.

⁴³ Yücel- Sevim, *Türkiye*, 321; Kesik, *Anadolu*, 356; Ramazan Boyacıoğlu, "Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanlıların Aldığı Fetvalar", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* IV (2000), 63.

⁴⁴ Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, yay. Faik Reşit Unat-Mehmed A. Köymen, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995), 1/317-321; Aşıkpaşazâde, *Aşıkpaşazâde Tarihi [Osmanlı Tarihi (1285-1502)]*, haz. Necdet Öztürk, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2013), 99; Halil İnalçık, *Devlet-i 'Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I)*, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015), 71-72; Cüneyt Kanat, *Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi (Memlük-Timurlu Münasebetleri 1382-1447)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2022), 79-82; Solak-zâde, *Solak-zâde Tarihi*, 1/77-78; Oruç Beğ, *Tarih*, 57; Koca, *Anadolu*, 216; Varlık, "Karamanoğulları", 10/52-53.

⁴⁵ Cüneyt Kanat, *Memlük-Timurlu Münasebetleri (1382-1447)* (İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996), 93.

muhafaza etmeye çalışan Alâeddin Ali Bey, umduğunu gerçekleştirmediği gibi Osmanlı hâkimiyeti altına girmek suretiyle de varlığını bir süre daha devam ettirdi. Bu zaman zarfında II. Murad'ın Karamanoğulları üzerine düzenlediği sefere katılan Alâeddin Ali Bey'in sefer esnasında vefat etmesiyle de Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti tarih sahnesinden çekildi (1442).⁴⁶ Netice itibariyle kuruluşunda Karamanoğullarının etkili olduğu Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti yine Karamanoğullarıyla girilen dolaylı bir mücadele sonrasında yıkıldı.

Ankara Savaşı sonrasında yeniden canlanan Karamanoğulları, Osmanlı'da yaşanan iktidar mücadelelerinden faydalanarak Orta Anadolu'da kaybettikleri hakimiyetlerini geri kazandılar. Fakat Çelebi Mehmed'in hükümdar olması ile şartlar yeniden Osmanlı lehine dönmeye başladı. Akabinde Konya önlerine kadar ilerleyen ve şehri muhasara eden Osmanlılar karşısında mücadelelerinde yetersiz kalan Karamanlılar, anlaşma yoluna giderek Konya ve çevresindeki hâkimiyetlerini muhafaza ettiler (1414). Kardeşlerden Mehmed Bey hükümdar olarak Konya'da hüküm sürerken Ali Bey de Niğde ve çevresini idaresi altına aldı. Bu sırada Osmanlı rekabetinden dolayı Memlûklere tâbi olan Karamanoğullarından Mehmed Bey, beklentinin aksine Memlûk idaresindeki Kayseri'ye sefer düzenledi. Fakat Memlûk birliklerinin Dulkadirliyle birlikte bölgeye intikal etmesi üzerine de geri çekildi.⁴⁷ Mehmed Bey'in başarısız girişimi Karamanoğulları için Orta Anadolu hakimiyetinin vaz geçilmez olduğunun önemli bir göstergesi olup bu amaç doğrultusunda bölgesel devletlerle de mücadeleden çekinmediklerinin bir yansımasıdır.

Karamanlı Alâeddin Ali Bey'in torunlarından II. İbrahim Bey döneminde Orta ve Batı Anadolu'da yeniden harekete geçen Karamanlılar, Hamidoğulları sahasına akınlar düzenlediler. Fakat bu girişimlerden beklenen sonuç elde edilemedi. II. İbrahim Bey'in vefatından sonra Karamanoğulları arasında başlayan kardeş kavgaları da beyliği siyaseten zayıflatarak dış müdahalelere açık hale getirdi. Zira kardeşlerin taht mücadelesine bölgenin kuvvetli güçleri olan Akkoyunlular ve Osmanlılar dâhil oldular. Akkoyunlu Uzun Hasan, İshak Bey'e destek vererek onun Orta Anadolu'nun önemli şehirlerinden Konya, Aksaray, Beyşehir ve Kayseri'ye hâkim olmasını sağladı. Diğer taraftan gelişmelere duyarsız kalmayan Osmanlılar da Pir Ahmed Bey'e destek verdiler. Böylece bölgeye intikal eden Pir Ahmed kardeşine üstünlük kurarak Orta Anadolu konjonktürünü yeniden değiştirdi.⁴⁸ Bahsettiğimiz aile içindeki mücadelelerle zayıflayan Karamanoğullarının Osmanlılar tarafından tarih sahnesinden çekilmesiyle de Orta Anadolu üzerindeki kardeş kavgaları son buldu.

SONUÇ

Anadolu'da bağımsızlık düsturunun banisi olarak parlayan Karamanoğulları, Türk-İslam tarihinde mümtaz bir yere sahiptirler. İlk dönemlerinde Çukurova Ermenileri ve Moğollara karşı yürüttükleri mücadeleler, beyliğin kurulması ile genişleyerek etrafında ciddi bir Türkmen kitlesinin toplanmasında etkili olmuştur. Akabinde diğer beylikler nezdinde de önemli bir taraftar toplayan Karamanoğulları, bölgede Selçukluların mirasçısı bağlamında hâkim bir güç olarak kabul görmüşlerdir. Bununla birlikte şartlar gereğince güçlenen ve Anadolu'ya hâkim olmaya çalışan siyasi teşekküller ile de karşı karşıya gelmişlerdir.

Anadolu ve çevresinde yaşanan siyasi değişimler Karamanoğullarını da etkilemiş ve konjonktür gereğince hareket etmelerine neden olmuştur. Bu bağlamda Çukurova'da Memlûklü hâkimiyetinin sağlanması Karamanoğullarının gaza sahasını kaybetmesine neden olurken diğer taraftan İlhanlı etkisinin Anadolu'da kaybolmaya başlaması da onların Orta Anadolu'ya

⁴⁶ Kesik, *Anadolu*, 393.

⁴⁷ Taşkiran, *Karamanoğulları*, 175-180.

⁴⁸ Şehabettin Tekindağ, "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar", *Tarih Dergisi* 13/ XVII-XVIII (1963), 51-53.

yönelmelerinin önünü açmıştır. Karamanoğulları, Orta Anadolu'da coğrafi konumu itibarıyla bölgenin askerî ve ticarî yollarının kavşağında bulunan Konya, Aksaray, Niğde ve Kayseri şehirleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Fakat hâkimiyet sahasını genişletmek isteyen Karamanoğulları, Orta Anadolu'da benzer siyaset izleyen Eretnalılar, Kadı Burhâneddin Ahmed ve Osmanlılar tarafından tehdit olarak algılanmışlardır. Böylece taraflar arasında başlayan rekabet Karamanoğullarının bu devletlerle ilişkilerini şekillendirmiştir.

Şikâri'nin eseri dikkate alındığında İlhanlıların iç çekişmeleri neticesinde Orta Anadolu'da nüfuzunu arttıran Eretna Bey, idaresinde kurulan Eretnalılar ile Karamanoğulları ilişkilerinin dostane başladığı ifade edilebilir. Fakat Eretna Bey'in vefatıyla ilişkilerin seyrinin değişmeye başladığı dikkatleri çekmektedir. Onun vefatından sonra Eretnalıların bir türlü toparlanamaması Karamanoğullarının Orta Anadolu'ya yönelerek Aksaray ve Kayseri çevresinde etkin bir siyaset izlemeleriyle sonuçlandı. Netice itibarıyla de Karamanoğulları Beyliği, Kayseri dolaylarına kadar hâkimiyetini yayma imkânı bularak dönem Orta Anadolu sahasının etkin devletlerinden biri haline geldi.

Eretnalıların son dönemlerinde Karamanoğullarına karşı Kayseri'deki mücadelesiyle ön plana çıkan Kadı Burhâneddin Ahmed, elde ettiği başarılar neticesinde kalem ehlinde silah eline dönüşerek ilk olarak vezirliğe yükseldi akabinde de hükümdara dönüştü. Burhâneddin Ahmed'in kadılığı döneminde Karamanoğullarıyla düşmanca seyreden ilişkileri hükümdarlığı döneminde de devam ettiği görülmektedir. Kayseri üzerinde hâkimiyetini sürdürmek gayesinde olan Burhâneddin Ahmed, sık sık Karamanoğullarıyla mücadele ederek bölgedeki etkinliğini muhafaza etmeye çalıştığı dönem hadiselerinden anlaşılmaktadır. Fakat iki devletin çıkarları gereğince birlikte hareket ettikleri de tarihi seyir içerisinde görülmektedir. Bu bağlamda Orta Anadolu'nun iki güçlü devletinin, Osmanlı tehlikesine karşı müttefiklik bağı kurdukları da bilinmektedir. Bununla birlikte Anadolu'ya gelen Emir Timur ve faaliyetlerinden her iki devlet de etkilenmiş, Karamanoğulları aldığı destekle varlığını devam ettiren Burhâneddin Ahmed Hükümeti de tarih sahnesinden çekilmiştir. Akabinde değişen konjonktür sonrasında Orta Anadolu'da Karamanlı-Osmanlı mücadelesi varlığına devam etmiştir. Netice itibarıyla de Anadolu'da sağlanan birlik sonrasında Karamanoğulları tarih sahnesinden çekilirken bölgede yaşanan siyasi rekabette son bulmuştur.

Author Contributions / Yazarların Katkısı:	Author / Yazar 1	Author / Yazar 2
Conceptualization (CRediT 1) / Araştırmanın Tasarımı	%40	%60
Data Curation (CRediT 2) / Veri Toplanması /	%50	%50
Investigation - Analysis - Validation (CRediT 3-4-6-11) / Araştırma - Veri Analizi- Doğrulama	%40	%60
Writing (CRediT 12-13) / Makalenin Yazımı	%50	%50
Writing – Review & Editing (CRediT 14) / Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi	%45	%55

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKÇA

- Aka, İsmail. *Timur ve Devleti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.
- Âşıkpaşazâde. *Âşıkpaşazâde Tarihi [Osmanlı Tarihi (1285-1502)]*. haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2013.
- Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî. *Bezm ü Rezm (Eğlence ve Savaş)*. çev. Mürsel Öztürk, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Başkan, Yahya. "Karamanoğullarının Kökeni Meselesi". *Tarih İncelemeleri Dergisi* 27/1 (2012), 23-35.
- Başkan, Yahya. *Karamanoğulları Beyliği (Alaeddin Ali Bey Dönemi 1357-1398)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.
- Başkan, Yahya. *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.
- Boyacıoğlu, Ramazan. "Karamanoğlu İbrahim Bey Aleyhine Osmanoğullarının Aldığı Fetvalar". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* IV (2000), 51-56.
- Cahen, Claude. *Osmanlılardan Önce Anadolu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2008.
- Çayırdağ, Mehmet. "Eretnalı Beyliğinin Paraları", *Bellekten* 64/240 (2000), 435-452.
- Dalkesen, Nilgün. "İlhanlı Valisi Emir Timurtaş'ın İsyanı", *Kebikeç* 43 (2017), 301-324.
- Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûtâ Tancî. *İbn Battûtâ Seyahatnâmesi*. çev. A. Sait Aykut. 1 Cilt. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- Ebu Bekr-i Tihranî. *Kitab-ı Diyarbekriyye*, çev. Mürsel Öztürk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.
- Edhem (Eldem), Halil. *Kayseri Şehri*. haz. Kemal Göde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.
- Emecen, Feridun M. "İhtirasın Gölgesinde Bir Sultan: Yıldırım Bayezid". *Osmanlı Araştırmaları* 43/43 (2014), 67-92.
- Emecen, Feridun M. *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.
- Ersan, Mehmet. *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007.
- Göde, Kemal. "Eretnoğulları". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/295-296. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Göde, Kemal. *Eretnalılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.
- Gürün, Kamuran. *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi*. İstanbul: Karacan Yayınları, 1986.
- İnalçık, Halil. *Devlet-i 'Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Kanat, Cüneyt. *Memlük-Timurlu Münasebetleri (1382-1447)*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.
- Kanat, Cüneyt. *Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi (Memlük-Timurlu Münasebetleri 1382-1447)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2022.
- Karadeniz, Hasan Basri. *Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2011.
- Kaya, Abdullah. "Kadı Burhâneddin-Dulkadirli Münasebetleri". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XVII/1 (2013), 161-170.
- Kesik, Muharrem. *Anadolu Türk Beylikleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi, 2018.
- Koca, Salim. *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2013.
- Konyalı, İ. Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi*. İstanbul: Baha Matbaası, İstanbul, 1967.
- Konyalı, İ. Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*. 1 Cilt, İstanbul: Fatih Yayınevi, 1974.
- Mehmed Neşri. *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*. yay. Faik Reşit Unat-Mehmed A. Köymen. 1 Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995.
- Merçil, Erdoğan. *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2013.
- Oruç Beğ. *Oruç Beğ Tarihi*. haz. Atsız. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, 1972.
- Özaydın, Abdülkerim. "Kadı Burhâneddin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/74-75, 76-77. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Özen, Firdevs. "Emîr Çoban'ın Ebû Sa'îd Bahâdır Han Üzerindeki Egemenlik Döneminin Sona Eriş Süreci". *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi* 5/10 (2023), 523-536.
- Öztuna, Yılmaz. *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Tarihi*. 3 Cilt. İstanbul: Hayat Kitapları, 1964.
- Solak-zâde. *Solak-zâde Tarihi*. haz. Vahid Çabuk. 1 Cilt. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.
- Sümer, Faruk. "Anadolu'da Moğollar". *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* I (1970), 1-147.
- Sümer, Faruk. "Karamanoğulları". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/454-460. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Şikârî. *Karamannâme (Zamanın Kahramanı Karamanilerin Tarihi)*. haz. Metin Sözen-Necdet Sakaoğlu. Karaman: Karaman Belediyesi Yayını, 2005.
- Taşkıran, Hasan. *Mirascı Bir Beylik Karamanoğulları Hristiyan Devletlerle İlişkileri*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2016.

- Tekindağ, M. C. Şehabeddin. "Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367)". *Tarih Dergisi* VI/9 (1954), 161-174.
- Tekindağ, M. C. Şehabeddin. *Karaman Beyliği 13-15 İnci Asırda Cenubî Anadolu Tarihine Aid Tetkik*, İstanbul: Doktora Tezi, 1947.
- Topal, Nevzat. "Dulkadir Beyliği'nin Karamanoğulları ile Mûnasebetleri". *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu*. ed. Cevdet Kabakçı, Serdar Yakar. 1/239-254. İstanbul: Kristal Reklam ve Matbaa, 2012.
- Turan, Osman. *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1993.
- Tuysuz, Şaban Cem. "İlhanlı Devletinin Anadolu Genel Valisi Temürtaş'ın Siyasi, Askeri ve Sosyal Hayatı". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/3 (2018), 1649-1675.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş". *Belleten* 31/124 (1967), 601-644.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed". *Belleten* 32/126 (1968), 126-191.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1937.
- Ünal, Tahsin. *Karamanoğulları Tarihi*. Konya: Arı Basımevi, 1986.
- Varlık, M. Çetin. "Anadolu Beylikleri". *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, red. Hakkı Dursun Yıldız. 8/483-596. İstanbul: Çağ Yayınları, 1992.
- Varlık, M. Çetin. "Karamanoğulları Beyliği". *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, red. Hakkı Dursun Yıldız. 10/23-43. İstanbul: Çağ Yayınları, 1992.
- Yuvalı, Abdülkadir. "Ebû Said Bahadır Han", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/218-219. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Yücel, Yaşar - Sevim, Ali. *Türkiye Tarihi: Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989.
- Yücel, Yaşar. *(Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar) Eratna Devleti Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti Mutahharten ve Erzincan*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989.
- Yücel, Yaşar. *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1970.